

хворобою, наявна гендерна сегрегація є джерелом нестабільності економічного розвитку не лише на місцевому рівні, але й в межах всієї країни.

Література:

1. Державна служба статистики України : офіц. сайт. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
2. Держслужба зайнятості: на період карантину спрощено процедуру реєстрації та отримання допомоги по безробіттю / Урядовий портал. URL: shorturl.at/jzLV83. Державний центр зайнятості : офіц. сайт. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/67>.
4. Інтерактивна візуалізація даних Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. URL: shorturl.at/IIUZ7.
5. Про внесення змін до постанови КМУ від 11 березня 2020 р. № 211: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255-2020-%D0%BF#Text>.
6. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 5 лют. 1993 р. № 2998-12, із змінами... № 2745-VIII від 06.06.2019 *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 16. Ст. 167.
7. Сичова В.В. Абакумова Н.Ю., Корженко О.А. Гендерні особливості зайнятості молоді на ринку праці м. Харкова в 2014–2015 рр. (за даними Харківського міського центру зайнятості). *Теорія та практика державного управління* : зб. наук. праць. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2015. Вип. 2 (49). С. 216–224.
8. Статистичні дані про звернення за період 03.2020 р. – 31.12.2021 р. : за даними Харківського міського центру зайнятості.
9. COVID-19: ILO Monitor – 7th edition. URL: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_766949/lang--en/index.htm.

СТАНОВЛЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЯК ІНДИКАТОР РОЗВИТКУ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛЬНОСТІ У ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ

викл. Нечитайло Ю. С., Будченко А. О.

*Балаклійський педагогічний фаховий коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради*

Постановка проблеми. Гендерні якості особистості формуються в процесі соціалізації, зокрема гендерної соціалізації, під впливом соціокультурного середовища, яке висуває особистості вимоги, як до представника чоловічої чи жіночої статі, та проявляються в соціально-

організованій діяльності і регулюються соціально-нормативною системою суспільства. Стійкі риси особистості формують одну із підструктур гендерної соціальності, зокрема емоційно-особистісну складову, що визначає спектр особистісних гендерних якостей, що визначають здатність до повноцінної соціальної взаємодії, що безумовно тісно пов'язано із результатом гендерної соціалізації людини.

Метою статті є аналіз процесу становлення гендерної ідентичності, як індикатора розвитку гендерної соціальності здобувачів освіти педагогічного фахового коледжу, сутності формування гендерної ідентичності на різних вікових етапах, здійснити аналіз концептуальних підходів у сучасних науково-педагогічних дослідженнях та власного дослідження особистісних якостей студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Соціалізація – це процес входження індивіда в суспільство, активного засвоєння ним соціального досвіду, соціальних ролей, норм, цінностей, необхідних для успішної життєдіяльності в даному суспільстві. У процесі соціалізації в людини формуються соціальні якості, знання, вміння, відповідні навички, що дає їй змогу стати дієздатним учасником соціальних відносин.

Варто зазначити імена вчених та їх праці, в яких надаються тлумачення соціалізації як базисного поняття в контексті гендерних особливостей даного процесу і наукові ідеї яких дозволяють змістовно наблизитися до визначення сутності одного із напрямків соціалізації, що нами вивчається, а саме – гендерної соціалізації. Це праці: М. Лукашевича та М. Туленкова, А. Мудрика, М. Рожкова, Л. Ваховського та С. Савченка, Н. Голованової.

Соціалізація особистості залежить від того, як людина себе сприймає, розуміє, тобто пов'язана з поняттям «ідентичності». В більшості робіт дослідники, які працюють у цій парадигмі, вказують на ідентичність як на частину «Я–концепції».

Узагальнюючи природу поняття ідентичності та її значення у часи трансформацій, можна означити про наступне:

- поняття ідентичності відноситься до галузі самосвідомості особистості й складається з узагальнення реакцій самої людини у відповідь на думку про неї навколишніх людей. Особливу роль при цьому відіграють первинні групи

(сім'я, друзі, сусіди тощо), які безпосередньо впливають на формування уявлення про себе і своє місце серед інших людей;

- ідентичність з'являється в результаті взаємодії з іншими людьми, засвоєння суспільних норм, цінностей, способів діяльності, тобто являє собою своєрідне відбиття узагальнених взаємодій (інтеракцій), які мають місце в ході особистісного, неформального, безпосереднього спілкування;

- структура ідентичності внутрішньо суперечлива, вона показує, з одного боку, прагнення людини до унікальності, з іншого – бажання бути зрозумілим і прийнятним значущим соціальним оточенням.

Отже, гендерна ідентичність – це усвідомлення індивідом своєї статевої належності, суб'єктивне осмислення, переживання гендерної ролі, яке виявляється у єдності гендерного усвідомлення та поведінки. Гендерна ідентичність є основним компонентом самосвідомості людини, стрижнем її цілісності. Формується гендерна ідентичність поступово в онтогенезі, послідовної зміни вікових періодів психічного розвитку особистості, так і у процесі гендерної соціалізації.

У психологічній літературі виділяють декілька етапів формування гендерної ідентичності.

Перший етап – це первинна гендерна ідентичність, яка відбувається до двох-трирічного віку.

Другий етап – це формування статевої ідентичності з трьох до семи-восьми років.

Третій етап – 6–8 років – це первинна соціалізація, остаточне усвідомлення своєї гендерної належності.

Четвертий етап – підлітковий період. Це етап статевого дозрівання, або пубертатний період, коли відбувається становлення не тільки гендерної ідентичності, але й сексуальної ролі.

У молодших підлітків формування гендерної ідентичності відбувається у одностатевих групах, а вже в групі старших підлітків коли потрібно сформувати гетеро соціальність особистості, як властивості особистості, на основі яких можливо задовольняти потреби у інтимному спілкуванні осіб обох статей, формування гендерної ідентичності здійснюється більш успішно в різностатевих групах однолітків.

Досягнута, або зріла гендерна ідентичність – це статус тих молодих людей, які пережили період пошуків ідентичності і вибрали певний варіант розвитку. Рольове експериментування впродовж підліткового віку в різних гетерогенних та гомогенних групах, дозволило дівчині/хлопцю усвідомити смисл соціальної дійсності, зрозуміти регулятивні механізми життєдіяльності суспільства та міжособистісних взаємодій, набути гендерної ідентичності, соціальної та особистісної компетентності. Як свідчать дослідження, лише деякі молоді люди досягають зрілої ідентичності до моменту закінчення школи, однак в більшості юнаків та юнок процес набуття гендерної ідентичності продовжується в соціальному середовищі.

Зміни, що відбуваються у суспільстві, а саме нові гендерні уявлення, що починають складатися в рамках культури суспільства, суттєво впливають на формування гендерної ідентичності молодого покоління, зокрема старших підлітків та юнаків і юнок. Тому, з метою вивчення гендерних характеристик, було діагностовано психологічні гендерні особливості серед здобувачів освіти Балаклійського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, респондентами стали 30 студентів_ток 1 курсу (дівчат – 24 та хлопців – 6). За допомогою методики «Маскулінність – фемінність» С. Бем – BSRI (Bem Sex-Role Inventory), ми визначали та діагностували психологічні гендерні особливості, як сукупність фізичних, психологічних та поведінкових властивостей.

За допомогою методики «Маскулінність – фемінність» С. Бем – BSRI (Bem Sex-Role Inventory), ми визначали та діагностували психологічні гендерні особливості, як сукупність фізичних, психологічних та поведінкових властивостей. Методика виявляє ступінь вираженості андрогінності, маскулінності, фемінності. Порівняння показників одного і того ж індивідуума за шкалами М/Ф дозволяє обчислити ступінь його психологічної андрогінності. Результати дослідження представлено на рисунках 1, 2 та таблиці 1.

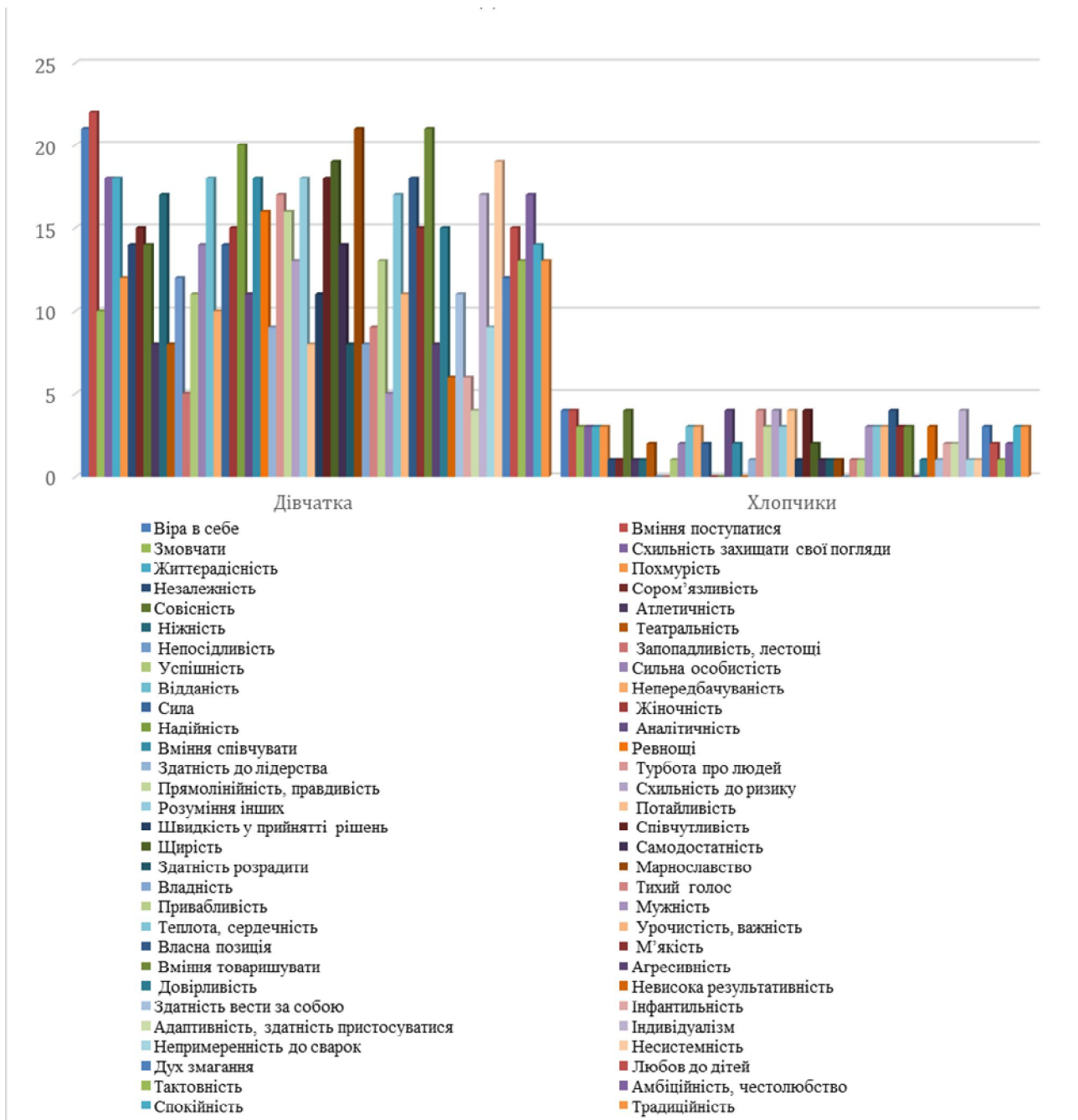

Рис. 1. Представленість якостей особистості андрогінного типу ідентичності

Необхідно зауважити, що андрогінність у межах дослідження, розуміємо як інтеграцію жіночності і чоловічості. У площині андрогінності ігноруються відмінності «чоловічого» та «жіночого», що зумовлені соціокультурними очікуваннями.

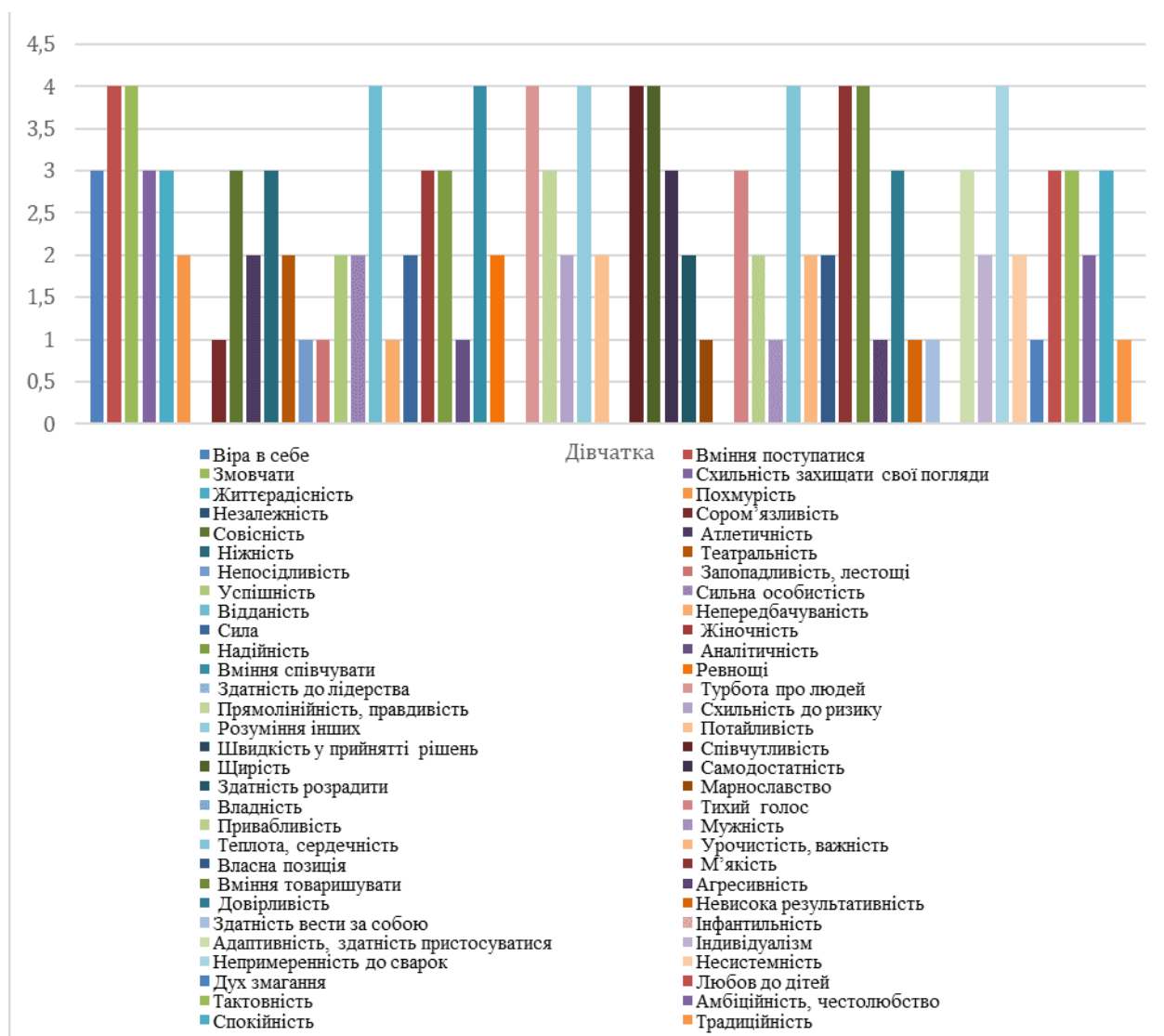

Рис. 2. Представленість якостей особистості фемінного типу ідентичності

Таблиця 1

Розподіл за типом гендерної ідентичності серед респондентів

Тип гендерної ідентичності	Дівчата (у %)	Хлопці (у %)
Андрогінний	66,7	20%
Маскулінний	0%	0%
Фемінний	13,3%	0%

Високий рівень розвитку маскулінних і фемінних якостей особистості незалежно від умов формування та розвитку гендерної ідентичності зумовлює гнучкість гендерної поведінки дівчат і хлопців раннього юнацького віку.

За результатами дослідження встановлено, що у 86,7% усіх респондентів виявлено андрогінний тип гендерної ідентичності, серед дівчаток представленість цього типу у 66,7% осіб, хлопчиків у 20% осіб. Серед якостей особистості визначених респондентами переважають: віра в себе, вміння поступатися, схильність захищати свої погляди, життєрадісність, відданість, надійність, вміння співчувати, турбота про людей, прямолінійність, правдивість, розуміння інших, співчутливість, щирість, марнославство, теплота, сердечність, власна позиція, вміння товаришувати, індивідуалізм, несистемність, амбіційність, честолюбство.

У 13,3% респондентів, представленість тільки у дівчат, виявлено високі показники прояву фемінних властивостей, у поведінці вони демонструють вміння поступатися, змовчати, відданість, вміння співчувати, турбота про людей, розуміння інших, співчутливість, щирість, самодостатність (людина покладається тільки на себе) тихий голос, теплота, сердечність, м'якість, вміння товаришувати, непримиренність до сварок, любов до дітей, тактовність, спокійність.

Висновок. Формування гендерної ідентичності є складним і багатоплановим процесом, що триває протягом усього життя. Гендерна ідентичність є однією з базових складових «Я-концепції», а також складовою його гендерної соціальності. Гендерна ідентифікація зазнає значного впливу соціальних і культурних факторів.

В результаті нашого дослідження було виявлено психологічні гендерні особливості, як сукупність психологічних та поведінкових властивостей особистості, що визначають тип його гендерної ідентичності. Отримані результати дають змогу стверджувати, що в уявленнях юнаків та юнок виявлено переорієнтацію зі стереотипно-традиційних маскулінно-фемінінних на андрогінні гендерні схеми, що узгоджується з трансформаційними процесами зміни гендерних норм і уявлень. До того ж, така тенденція прослідковується незалежно від статевої групи, як у хлопців так і у дівчат.

Таким чином, враховуючи вище зазначене формування андрогінного типу ідентичності та у зв'язку з цим і розвитку андрогінного типу поведінки хлопчиків та дівчаток, сприятиме формуванню паритетних гендерних відносин, вільних від стереотипів і дискримінації в рамках спілкування

«студент(ка) - студент(ка)», «студент(ка) - викладач(ка), підвищенню рівня гендерної чутливості.

Література:

1. Головнева И. В. Гендерная идентичность: тенденции изменений: монография / Нар. укр. акад. Харьков, 2006. 312 с.
2. Гура Е. І. Теорія розвитку особистості: адаптація у період ранньої зрілості : монографія. Дніпропетровськ, 2014. 169 с.
3. Рассказова О., Григоренко В. Гендерна соціальність особистості: структурний аналіз. *Gender policy of cities: history and modern times*: матеріали IV міжнар. наук-практ. конф. Харків, 2015. С. 229–230.
4. Маскулінність. Шевченко З. *Словник гендерних термінів* : словник. Черкаси, 2016. URL: <http://a-z-gender.net/ua/maskulinnist.html>.

ГЕНДЕРНА ПРОБЛЕМАТИКА В ОСВІТНІХ ПРОГРАМАХ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 081 «ПРАВО»

Новіков Д. О., канд. юрид. наук.

Науковий керівник: д-р юрид. наук, проф. **О. В. Москаленко**
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Угода про Асоціацію, укладена між Україною та Європейським Союзом, у ст. 419 вимагає посилення діалогу та співробітництва щодо забезпечення гендерної рівності та недискримінації, у ст. 420 міститься положення, що таке співробітництво передбачає забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, економічної та суспільної діяльності, а також у процесі прийняття рішень. Реалізація цих вимог передбачає створення правозахисного механізму у сфері забезпечення гендерної рівності, що, відповідно, потребує посилення кадрового потенціалу. Підготовка кадрів, обізнаних у гендерній проблематиці та вирішенні гендерно обумовлених спорів, передусім покладається на юридичні заклади вищої освіти. Варто відзначити, що український державний стандарт підготовки бакалавра права за спеціальністю 081 «Право» вже передбачає необхідність формування такої загальної компетентності як «здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми». Необхідність цього